



● TÜRKİYE'DE NÜFUS ARTIŞI

- Türkiye nüfusunun en önemli özelliği hızlı artmasıdır.
- Bu artışta etkili olan en önemli faktör doğal nüfus artışıdır.
- 1927 yılından 2024 yılına kadar geçen sürede Türkiye'nin nüfusu 13,6 milyondan 85,6 milyona yükselmiştir.

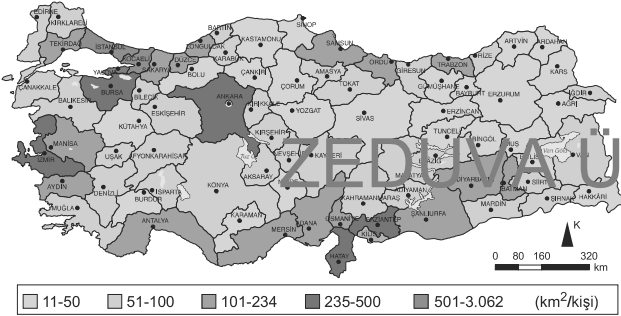
8 Pratik Bilgi

Türkiye nüfusunun artmasında etkili olan faktörler

1. Doğum oranlarının ölüm oranlarından fazla olması
2. Bebek ölüm oranlarının giderek azalması
3. Beslenme ve sağlık koşullarının iyileşmesi
4. Ortalama insan ömrünün uzaması

● TÜRKİYE'DE NÜFUSUN DAĞILIŞI

Türkiye'de illere Göre Nüfus Yoğunlukları



● Türkiye'de Nüfus Dağılımı Etkileyen Faktörler

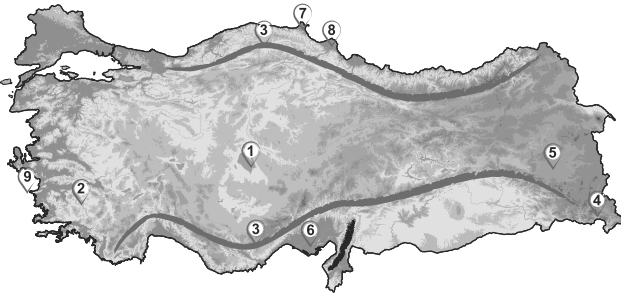
A. Doğal Faktörler

- İklim
- Yer şekilleri
- Toprak verimliliği
- Su kaynakları
- Bitki Örtüsü

B. Beşerî Faktörler

- Sanayi
- Tarım
- Ulaşım
- Madencilik
- Turizm
- Ticaret

- Türkiye'de nüfusun önemli bir kısmı iklimin uygun olmasından dolayı kıyı kesimlerinde yoğunlaşmıştır.
- Yükseklerle çıkıldıkça nüfus yoğunluğu azalır.



- **Doğu Anadolu** seyrek nüfusludur. Bu durum kışların uzun ve soğuk geçmesinden kaynaklanır.
- **Tuz Gölü çevresi (1)** kuraklığın etkisiyle seyrek nüfusludur.
- Engembeli, dağlık, yüksek yerlerde yerleşme, tarım, yaşam koşulları zor olduğu için nüfus seyrekleşir.
 - **Karadeniz-Toros Dağları (3), Menteşe (2), Hakkâri Bölgesi (4)** dağlık, engembeli, yüksek arazilerdir; bu yüzden seyrek nüfuslu alanlardır.
- Göl ve akarsu çevreleri yoğun nüfuslanabilen alanlardır.
 - **Van Gölü çevresi (5)** Doğu Anadolu'ya göre daha yoğun nüfuslanmıştır. Tuz Gölü çevresi bu genellemenin dışında kalır.
- Verimli ovalar nüfusun yoğunlaştığı alanlardır.
 - **Çukurova (6), Bafra (7), Çarşamba (8), Ege (9)** delta-ları yoğun nüfuslu yerlerdir.
- Maden çıkarılan ve işletmesi yapılan yerler nüfusun yoğunlaştığı alanlardır.
 - **Batman** petrol madeni, **Zonguldak, Karabük** kömür varlığıyla gelişmiştir.

! Dikkat

Ulaşım olanaklarının gelişmiş olduğu yerlerde nüfus yoğunluğu genellikle artar. Tarih boyunca kara, deniz ve demir yolu hatlarının kesişim noktaları önemli yerleşim alanları hâline gelmiştir.

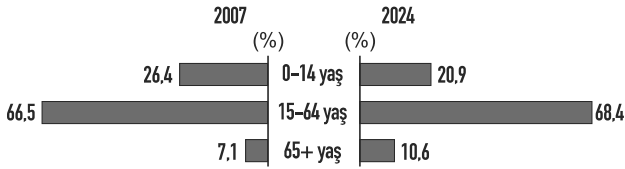
- Özellikle İstanbul, Ankara ve İzmir gibi şehirler, ulaşım açısından avantajlı konumları sayesinde Türkiye'nin en yoğun nüfuslu yerleri arasındadır.
- Turizm faaliyetlerinin yoğun olduğu Ege ve Akdeniz gibi alanlarda yaz mevsiminde nüfus ciddi anlamda artış gösterir.

Nüfusu En Fazla Beş İl			Nüfusu En Az Beş İl		
Şehirler		Nüfusu	Şehirler		Nüfusu
1	İstanbul	15,7 milyon	1	Bayburt	83,6 bin
2	Ankara	5,8 milyon	2	Tunceli	86,6 bin
3	İzmir	4,4 milyon	3	Ardahan	93,3 bin
4	Bursa	3,2 milyon	4	Gümüşhane	142,6 bin
5	Antalya	2,7 milyon	5	Kilis	156,7 bin



● TÜRKİYE'DE NÜFUSUN YAPISAL ÖZELLİKLERİ

● Nüfusun Yaş Gruplarına Dağılışı



Nüfusun yaş gruplarına göre dağılımında

- 0-14 yaş grubuna **çocuk nüfus**,
- 15-64 yaş grubuna **çalışma çağı**nda (aktif) nüfus,
- 65 yaş ve üstüne **yaşlı nüfus** denilmektedir.

Çocuk nüfus oranı: 2016'da 23,7'den 2024 yılında 20,9'a düşmüştür.

- Çocuk nüfus oranı hâlâ yüksektir. Bu doğum oranlarının fazla olmasının sonucudur.

Yaşlı nüfusun oranı: 2016'da %8,3 iken 2024 yılında %10,6'ya yükselmiştir.

- Türkiye'nin nüfusu giderek yaşlanmaktadır.

Yetişkin Nüfus Oranı: 2016 yılında %68 iken 2022 yılında %68,4'e yükselmiştir.

- Türkiye'de doğum oranları 1960'lardan itibaren sürekli düştüğü için genç nüfusun toplam nüfus içerisindeki oranı giderek azalmaktadır.
- Türkiye'deki yaşlı nüfus, diğer yaş gruplarına göre daha yüksek hızla artmaktadır.

Ortanca yaş: Bir nüfus grubunun yaşları küçükten büyüğe doğru sıralandığında tam ortada kalan yaşıdır.

! Dikkat

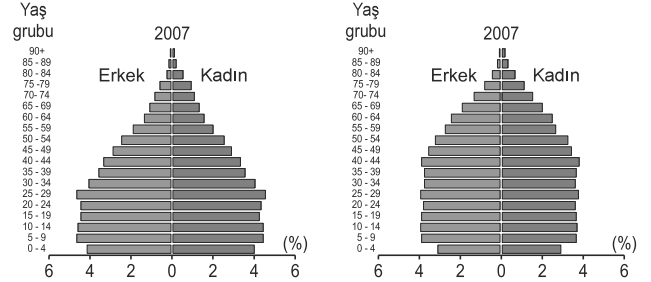
Türkiye'de ortalama yaş son yıllarda yükselme eğilimindedir. 2024 yılında Türkiye'nin ortalama yaşı 34,6'dır. Bu durum Türkiye nüfusunun giderek yaşlanmaya başladığını ve doğurganlık oranının azaldığını göstermektedir.

Ortanca Yaş Değişimi

1980 → (19) 2022 → (33,5)

2017 → (31,7) 2024 → (34,6)

Türkiye'nin Nüfus Piramitleri Karşılaştırılması



- 2007 yılındaki piramide bakıldığında doğumların azaldığı görülür.
- 2024 yılına gelindiğinde piramidin tabanı daralmış ve piramit asimetrik şekilli nüfus piramidine dönmüştür.

Bu değişimin nedenleri:

- Doğurganlıktaki azalmalar
- Ölüm hızındaki azalmalar
- Sağlık imkânlarındaki iyileşmeler
- Yaşam standartlarındaki iyileşmeler
- Refah düzeyinin artması

! Dil kat

Yaşlı nüfus giderek artmaktadır. Fakat Türkiye gelişmiş ülkelerin yaşlı nüfus yapısına göre hâlâ genç bir nüfusa sahiptir.

● Nüfusun Cinsiyet Yapısı

- Nüfusun %49,98'ini kadınlar, %50,02'sini erkekler oluşturur.
- 65 yaş üstünde kadın sayısı daha fazladır.
- Bu, kadınların erkeklerden daha uzun yaşamasıyla ilgilidir.
- Göç alan sanayileşmiş yerlerde erkek nüfusu daha fazlayken göç veren kırsal kesimlerde kadın nüfus daha fazladır.

● Nüfusun Eğitim Durumu

- Gelişmiş ülkelerin okur-yazar oranları yüksektir.
- 2024 yılı 6 yaş üstü nüfusta kadınların okuryazar oranı %96, erkeklerin ise 99,29'dur.
- Son 11 yılda üniversite mezunlarının oranı %5,5'ten %13,9'a yükseldi ve üniversite mezun sayısı 10 milyon 304 bin oldu.
- Türkiye'de okullaşma oranı, ilkokullarda %93,2 iken ortaokullarda %89,8 olarak gerçekleşmiştir.
- Okullaşma oranı ortaöğretimde %85'e yükseköğretimde ise %44,7'ye düşmektedir.

+ Ek Bilgi

Okuma oranı
en yüksek iller

- Antalya %99,07
- Çanakkale %98,81
- Denizli %98,81

Okuma oranı
en düşük iller

- Mardin %93,2
- Şanlıurfa %93,42
- Siirt %93,68

● Çalışan Nüfusun Ekonomik Faaliyet Kollarına Dağılımı

Çalışma Çağındaki Nüfus (15-64): 15-64 yaş arasındaki aktif, yetişkin nüfusu ifade eder.

- Çalışma çağındaki nüfusun %52'si iş gücüne katılmaktadır.

İş Gücü: Çalışma çağındaki nüfusun üretimde bulunan kısmını ifade eder.

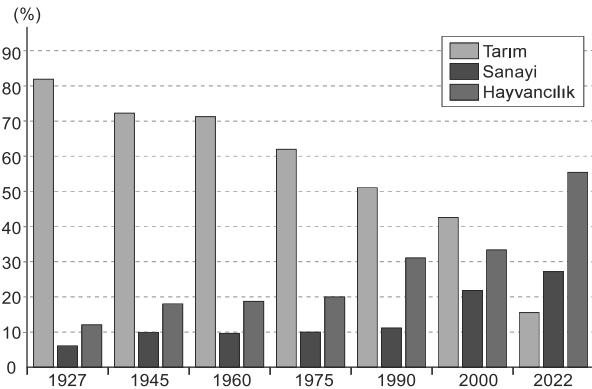
+ Ek Bilgi

- Geçmişten günümüze iş gücü oranı giderek azalırken çalışmayan nüfusta artış gözlemlenmektedir.

Bunda:

- Zorunlu eğitimin uzaması
- Üniversite eğitime katılımının artması
- Eğitim görenlerin sayısının artması
- Tarımda makineleşmenin artması
- Nüfusun iş alanlarının artışıdan daha hızlı artması
- Türkiye'ye dışarıdan gelen göçler etkili olmuştur.

Aşağıda Türkiye'nin 1927-2022 yılları arasındaki ekonomik faaliyetlerin sektörlere dağılışı gösterilmiştir.



- 1927 yılında tarım sektöründe çalışanların oranı fazlayken 2022 yılında bu oran azalmış, hizmet ve sanayi sektöründe çalışanların oranı artmıştır.



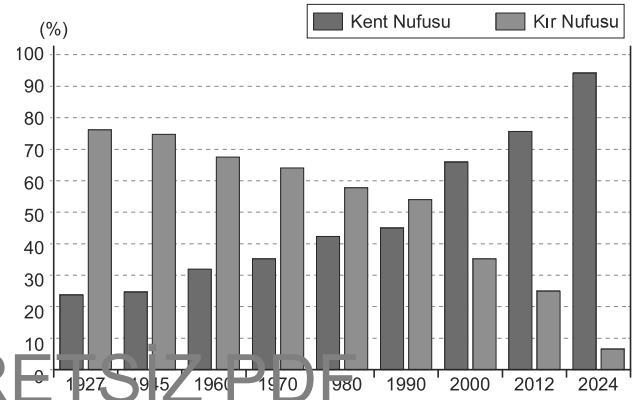
● Nüfusun Kır ve Kent Dağılımı

Kırsal Nüfus: Nüfusu 20.000'in altında olan yerlerdir.

Kentsel Nüfus: Nüfusu 20.000'in üstünde olan yerlerdir.

- Bu ayırım ekonomik etkinliklere göre de yapılabilmektedir.
- Kırsal alanda tarım faaliyetleri, kentlerde sanayi ve hizmet ön plandadır.
- Kır-kent nüfusu arasında dengeli bir dağılış yoktur.

Türkiye'deki kır ve kent nüfusunun 1927-2024 yılları arasındaki değişimi.



- 1927 yılında kır nüfusu %78, kent nüfusu %22'dir.
- 2024 yılında %93,4 kent, %6,6 kır nüfusedir.
- Geçmişten günümüze tersine dönen bu oranlarda Türkiye'nin sanayileşmesi etkili olmuştur.
- Sanayinin en gelişmiş olduğu Marmara Bölgesi kentsel nüfusun da en fazla olduğu yerdir.
- İç Anadolu ve Doğu Anadolu'da Türkiye'nin geneline göre kırsal nüfus oranı daha fazladır.
- Bu bölgelerde sanayi faaliyetlerinin sınırlı olması, insanların geçimini tarımdan sağlaması bunda etkili olmuştur.

Not

Türkiye'de kent nüfusunun fazla olmasında geçmişten günümüze kırdan kente olan göçlerin büyük etkisi olmuştur. 1950'lerden sonra sanayileşme ve şehirleşme süreci kırsal kesimden kentlere yoğun göçlere neden olmuştur. 1980 sonrası dönemde, kent nüfusu kırsal nüfusu aşmış ve bu fark giderek büyümüştür. Kırsal nüfusun azalmasında tarımda makineleşme de etkili olmuştur; bu durum kırsal iş gücünü azaltarak göçü hızlandırmıştır.